

Luiza Mej Olkot

Mali ljudi

Džoini dečaci

Prevela
Dubravka Srečković Divković

Laguna

Naslov originala

Louisa May Alcott
Little Men / Jo's Boys

Translation copyright © 2021 za srpsko izdanje, LAGUNA

KLASICI
SVETSKE
KNJIŽEVNOSTI

EDICIJA SVETSKI KLASICI

Knjiga br. 33

Sadržaj

Velika porodična saga Luize Mej Olkot	9
(Jelena Spasić)	

MALI LJUDI

I. Net.	21
II. Dečaci	35
III. Nedelja	44
IV. Korak po korak	62
V. Tiganjčići	73
VI. Potpaljivač	91
VII. Nevaljala Nen	110
VIII. Obešenjakluci i igre	121
IX. Dejzin bal.	133
X. Ponovo kod kuće	146
XI. Teča Tedi	162
XII. Borovnice	176
XIII. Zlatokosa	198
XIV. Damon i Fintija	206
XV. Na vrbi	226
XVI. Kroćenje ždrepcu	244

XVII. Dan sastava	254
XVIII. Rod	267
XIX. Džon Bruk	277
XX. Oko vatre	290
XXI. Dan zahvalnosti	310

DŽOINI DEČACI

I. Posle deset godina	331
II. Parnas	347
III. Džoin najnoviji škripac	364
IV. Den	382
V. Odmor	400
VI. Poslednje reči	423
VII. Lav i Jagnje	440
VIII. Džoji glumi sirenu	455
IX. Sužanj diže glas	470
X. Demi hoće da se skrasi	484
XI. Emilov Dan zahvalnosti	495
XII. Denov Božić	503
XIII. Netova Nova godina	513
XIV. Predstave u Plamfildu	525
XV. Čekanje	540
XVI. Na teniskom terenu	548
XVII. Među devojkama	562
XVIII. Završni dan	575
XIX. Bele ruže	586
XX. Život za život	598
XXI. Aslaugin vitez	612
XXII. Definitivno poslednja pojava	625
<i>O autorki</i>	635

MALI LJUDI

Život u Plamfildu sa Džoinim dečacima

FREDIJU I DŽONIJU,

Malim ljudima,

KOJIMA DUGUJE NEKE NAJLEPŠE I NAJSREĆNIJE
ČASOVE SVOG ŽIVOTA,
OVU KNJIGU SA ZAHVALNOŠĆU POSVEĆUJE NJIHOVA
„TETKA VIDI“*

* *Weedy* – mršava kao grančica. *Aunt Weedy* je jedan od ranih pseudonima pod kojima je Luiza Mej Olkot, poput njene junakinje Džo, objavljivala senzacionalne priče. Fredi i Džoni su sinovi njene najstarije sestre Ane, po kojoj je oblikovala lik Margaret Marč.

Ovde i dalje u knjizi sve napomene su prevodilačke.

I

Net

„Molim vas, gospodine, je li ovo Plamfild?“ upita nekakav odrpani dečak čoveka što je otvorio veliku kapiju pred kojom ga je ostavio omnibus.

„Da. Ko te šalje?“

„Gospodin Lorens. Imam pismo za gospođu.“

„Dobro, idi gore u kuću i predaj joj ga; ona će se pobrinuti za tebe, drugar.“

Čovek je to izgovorio prijatno, pa dečak produži, osećajući se veoma osokoljeno tim rečima. Kroz blagu prolećnu kišu koja je padala po iznikloj travi i propupelom drveću, Net je pred sobom ugledao ogromnu četvrtastu kuću – kuću gostoljubivog izgleda, sa starinskim tremom, širokim stepenicama i svetlima koja su sijala u mnogim prozorima. Ni zavese ni kapci nisu skrivali to veselo treperenje, a Net je, zastavši načas pre nego što će pozvoniti, opazio mnogo malih senki kako igraju po zidovima, začuo prijatno brujanje mladih glasova, te mu se učinilo slabo verovatnim da ta svetlost, toplota i udobnost unutra budu za jednog „drugara“ bez kuće i kućišta kao što je on.

„Nadam se da ta gospođa *hoće* da se pobrine za mene“, pomislio je, pa bojažljivo lupnuo ogromnim bronzanim zvekirom, koji je imao oblik šaljive glave grifona.

Vrata je otvorila služavka rumenog lica i osmehnula se kad je preuzela pismo koje je on ćutke pružio. Izgleda da je bila navikla da prima nepoznate dećake, pošto je pokazala ka jednom sedištu u holu i rekla, klimnuvši glavom:

„Sedi tamo i ocedi se malo na otirać dok ja ovo odnesem gospođi.“

Dok je čekao, Net je našao štošta ćime će se zabaviti i radoznalo je piljio oko sebe uživajuć u pogledu, no ipak mu je bilo drago što to ćini neprimećen u sumračnoj niši ukraj vrata.

Ćinilo se da ta kuća vrví od dećaka, koji su prekraćivali kišni suton svakovrsnim zabavama. Dećaka je, reklo bi se, bilo svuda, „gore, dole, u gospođinom kutku“*, jer razna otvorena vrata prikazivala su prijatne grupe velikih dećaka, malih dećaka i dećaka srednje velićine u svim fazama večernje relaksacije, da ne kažemo razigranosti. Dve prostrane sobe desno bile su oćigledno ućionice, pošto su se svud videle raštrkane klupe, geografske karte, table i knjige. U ognjištu je gorela vatra bez zaklona, a nekoliko lenjih momaka ležalo je pred njom nauznak, raspravljajuć o novom terenu za kriket sa takvom živošću da su im cipele razmahivale po vazduhu. U jednom uglu neki visok mladić vežbao je flautu, potpuno neometen larmom sa svih strana. Dvojica-trojica preskakala su školske klupe i zastajala povremeno da uhvate vazduh i nasmeju se šaljivim skicama jednog mangupćića koji je crtao na tabli karikature svih ukućana.

U sobi levo video se dugaćak sto postavljen za večeru, a na njemu ogromni bokali sveže pomuzenog mleka, gomile crnog i belog hleba, savršeno naslagani sjajni medeni kolaći, tako dragi dećaćkim dušama. U vazduhu se osećao ukus preprženog hleba, a takođe i nagoveštaj pećenih jabuka, veliko iskušenje za jedan gladni nosić i stomaćić.

Hol je, međutim, pružao prizor primamljiviji od svih, jer u gornjem predsoblju u toku je bila živa igra šugice. Jedno odmorište bilo je posvećeno klikerima, drugo igri dame, dok su stepenice zauzimali jedan dećak koji je ćitao, jedna devojećica koja je pevala

* Stih iz stare dećje pesme: Biri-biri gusak, kuda ću da lutam? Gore, dole, u gospođin kutak.

uspavanku svojoj lutki, dva šteneta, jedno mače i besprekidna reka mališana koji su se suljali niz stepenišnu ogradu, na veliko stradanije njihove odeće i opasnost po ruke i noge.

Net se toliko uneo u tu uzbudljivu trku da se sve odvažnije pomicao iz svog ugla, a kad se jedan veoma živahan dečak sjurio tako hitro da nije uspeo da se zaustavi, već je pao sa ograde, tresnuvši tako da bi pukla svaka glava sem one kojoj je jedanaest godina neprestanog lupanja podarilo bezmalo tvrdoću topovskog đuleta, Net se zaboravi i pritrča palom jahaču, očekujući da ga zatekne polumrtvog. Dečak je, međutim, koji časak samo brzo treptao, a onda osta smireno da leži, zagledavši se naviše u novo lice uz jedno iznenađeno: „Zdravo!“

„Zdravo!“, uzvratil Net, ne znajući šta drugo da kaže, a smatrajući da je ta forma odgovora ujedno i kratka i laka.

„Jesi li ti novi dečak?“, upita opruženi mladac ne mičući se.

„Još ne znam.“

„Kako se zoveš?“

„Net Blejk.“

„Ja sam Tomi Bengs. Hodi gore pa probaj i ti, hoćeš?“ – i Tomi se pridiže na noge kao neko ko se iznenadno setio obaveza gostoljublja.

„Mislim da je bolje da ne probam dok ne vidim hoću li ostati ili ne“, odvrati Net osećajući da mu želja da ostane raste sa svakim trenom.

„Ehej, Demi, evo jednog novog. Hodi i pobrini se za njega“ – i živahni Tomas se vrati svom sportu sa nesmanjenim uživanjem.

Na taj poziv, dečak koji je čitao na stepenicama pogleda u njih krupnim smeđim očima, pa posle najkraćeg zastoja, kao da je malčice stidljiv, stavi knjigu pod mišku i trezvono siđe da se pozdravi s novopridošlim, koji otkri nešto vrlo privlačno u prijatnom licu tog tananog dečaka blagih očiju.

„Jesi li se video sa tetkom Džo?“, upita on kao da je to nekakva važna ceremonija.

„Još nisam video nikog sem vas dečaka; čekam“, odgovori Net.

„Šalje li te teča Lori?“, nastavi Demi, učtivo ali ozbiljno.

„Šalje me gospodin Lorens.“

„On je teća Lori i uvek šalje fine dečake.“

Net je delovao kao da mu je ta opaska godila, pa se osmehnu, tako da je njegovo mršavo lice postalo vrlo prijatno. Nije znao šta sledeće da kaže i zato su obojica stajali i piljili jedan u drugog u prijateljskoj tišini sve dok ne priđe ona devojčica, s lutkom u rukama. Veoma je ličila na Demija, samo što nije bila toliko visoka i imala je okruglije, rumenije lice i plave oči.

„Ovo je moja sestra Dejzi“, objavi Demi kao da predstavlja neko retko i dragoceno stvorenje.

Deca klimnuše glavom jedno drugome, a na devojčicinom licu od zadovoljstva se pojavije jamice kad je druželjubivo rekla:

„Nadam se da ćeš ostati. Ovde se baš sjajno provodimo, zar ne, Demi?“

„Naravno da se provodimo, radi toga tetka Džo i ima Plamfild.“

„Zaista izgleda kao vrlo lepo mesto“, primeti Net, pod utiskom da mora nekako da uzvрати ovim prijateljski nastrojenim mladim osobama.

„On je najlepše mesto na svetu, zar ne, Demi?“, kaza Dejzi, koja je svog brata očigledno smatrala autoritetom za sva pitanja.

„Ne, ja mislim da je zanimljiviji Grenland, gde su ledeni breгови i foke. Ali Plamfild mi je drag i jeste vrlo fino mesto za boravak“, odvrati Demi, koji se upravo zanimao za jednu knjigu o Grenlandu. Taman kad je hteo da ponudi Netu da mu pokaže i razjasni slike, vrati se ona služavka i reče, pokazavši glavom ka vratima salona:

„U redu je, ostaješ zasad.“

„Radujem se; idemo sad tetki Džo.“ I Dejzi ga uhvati za ruku sa ljupkim zaštitničkim držanjem, zbog čega se Net smesta oseti kao kod kuće.

Demi se vratio svojoj voljenoj knjizi, a za to vreme je njegova sestra odvela novajliju u sobu u zadnjem delu kuće, gde je jedan krupan gospodin izvodio na divanu ludorije sa dva mališana, dok je neka mršava gospođa upravo stizala do kraja pisma, koje je, izgleda, ponovo čitala.

„Evo ga, tetkice!“ uzviknu Dejzi.

„Dakle, ovo je moj novi dečak? Radujem se što te vidim, mili moj, i nadam se da ćeš ovde biti srećan“, reče gospođa privlačeći ga k sebi i zaglađujući mu kosu unatrag sa čela blagom rukom i uz majčinski pogled, zbog čega Netovo usamljeno srdašće oseti kako ga čežnja vuče k njoj.

Nije bila nimalo lepa, ali imala je lice vesele vrste koje kao da nikad nije zaboravilo izvesne detinje manire i izraze, baš kao što ih nisu zaboravili ni njen glas i držanje, a zbog svih tih osobina, koje je teško bilo objasniti, ali vrlo prosto videti i osetiti, bila je dobrodušna, neusiljena osoba s kakvom je lako naći zajednički jezik, i uopšteno „opako fina“, što bi rekli dečaci. Kad je zagladila Netu kosu, vide mali drhtaj njegovih usana i njene pronicljive oči na to se raznežiše, ali samo je privukla odrpanu figuru bliže k sebi i smejući se rekla:

„Ja sam majka Ber, ovaj gospodin je otac Ber, a ovo su dva mala Bera. Hodite, dečaci, da vidite Neta.“

Tri rvača odmah poslušашe, te krupni čovek, sa po jednim bucmastim detetom na oba ramena, priđe da poželi dobrodošlicu novom dečaku. Rob i Tedi samo su mu se osmehivali od uva do uva, ali gospodin Ber se rukova s njim, pa pokaza ka niskoj fotelji ukraj vatre i srdačno kaza:

„Za tebe već ima potpuno spremno mesto, sine moj; iz ovih stopa sedaj i osuši svoje mokre noge.“

„Mokre? Gle, stvarno! Bože dragi, skidaj te cipele ovog časa, a ja ću ti spremiti neke suve stvari dok trepneš okom“, uzviknu gospođa Ber, tako se energično movajući naokolo da se Net našao u udobnoj foteljici, sa suvim čarapama i toplim papučama na nogama, pre nego što bi stigao da kaže „Džek Robinson“*, da je

* Mitska ličnost na kojoj se zasnivaju dva engleska izraza: ovde upotrebljeni idiom sa značenjem „dok bi rekao britva“, i izraz „oko ambara Džeka Robinsona“, što znači „vrlo sporo“. Jedno od popularnih tumačenja kaže da je izraz nastao po ser Džonu Robinsonu, zvanom Džek, konstablu londonskog Tauera, koji je, između ostalog, komandovao hitrim hapšenjima i pogubljenjima.

hteo to da pokuša. Umesto toga kazao je: „Hvala, gospođo“, a to je izgovorio tako zahvalno da se oči gospođe Ber opet raznežiše, pa zato reče nešto veselo, jer se osetila strašno ganuto, što je kod nje bio običaj.

„To su papuče Tomija Bengsa, ali on se nikad neće setiti da ih obuje po kući, zato ih neće više ni dobiti. Prevelike su, ali utoliko bolje: ne možeš da pobegneš od nas toliko brzo kao što bi mogao kad bi ti bile po meri.“

„Ja i ne želim da pobegnem, gospođo.“ I Net raširi prljave male šake ispred prijatnog plamena, uz otegnut uzdah zadovoljstva.

„To je lepo! Sad ću te fino ugrejati i da pokušamo da se rato-siljamo tog ružnog kašlja. Otkad te muči, mili?“, upita gospođa Ber preturajući po svojoj velikoj kotarici u potrazi za dugačkim parčetom flanela.

„Čitave zime. Prehladio sam se i zbog nečeg nikako da mi bude bolje.“

„Nije ni čudo kad je živeo u tom vlažnom podrumu maltene bez ijedne rite na sirotim leđancima!“, reče gospođa Ber poluglasno svom mužu, a on je pak gledao u dečaka iskusnim očima koje su zapažale mršave slepoočnice i grozničave usne, kao i promukli glas i česte napade kašlja od kog su se tresla pogurena ramena pod iskrpljenim kaputićem.

„Robine, ne bilo ti zapovedeno, trkni do dade i reci joj da ti dâ flašu sa sirupom za kašalj i mast za trljanje“, kaza gospodin Ber nakon što su mu oči razmenile telegram sa očima njegove supruge.

Net je delovao malčice zabrinuto zbog tih priprema, ali zabravio je svoje strahove, smejući se od srca, kad mu je gospođa Ber sa šaljivim izrazom šapnula:

„Čuj mog nevaljalca Tedija kako se upinje da se zakašlje. Sirup koji ću ti dati ima u sebi meda, pa bi i on hteo malčice.“

Kada je stigla flaša, mali Ted je već bio crven u licu od napreznja, te mu dozvoliše da oliže kašiku nakon što je Net muški ispio svoju dozu i dopustio da mu umotaju flanelsku krpku oko guše.

Ti prvi koraci ka izlečenju nisu još bili čestito ni gotovi kada se ogłosi neko veliko zvono, a bučni bat koraka kroz hol najavi

večeru. Bojažljivi Net sav je cepteo pri pomisli da će upoznati mnoštvo nepoznatih dečaka, ali gospođa Ber mu pruži ruku, a Rob pokroviteljski reče: „Ne boj se, ja ću se starati o tebi.“

Dvanaestorica dečaka, po šest duž jedne i druge strane, stajali su iza svojih stolica đipkajući od nestrpljenja da započnu, dok je onaj visoki mladić što je svirao na flauti pokušavao da im zauzda vatrenost. Ali niko nije seo dok se gospođa Ber nije našla na svom mestu iza čajnika, sa Tedijem sleva i Netom zdesna.

„Ovo nam je novi dečak, Net Blejk. Posle večere možete da se pozdravite s njim. Polako, dečaci, polako.“

Kad je to izgovorila, svi do jednog zapiljiše se u Neta, a onda kidisaše na svoja sedišta, trudeći se da poštuju red i ni najmanje ne uspevajući u tome. Berovi su davali sve od sebe da nauče momke lepom vladanju u vreme obroka, i u načelu im je to prilično dobro polazilo za rukom, pošto su njihova pravila bila malobrojna i razborita, a i dečaci su, znajući da njih dvoje nastoje da sve bude lako i veselo, davali sve od sebe da budu poslušni. No *postoje* trenuci kad se gladni dečaci ne mogu obuzdati bez prave okrutnosti, a jedan od takvih trenutaka bila je subota uveče, nakon napola neradnog dana.

„Dušice mile, ta neka imaju jedan dan kada smeju da urlaju, galame i luduju koliko im duša hoće. Neradni dan nije neradni dan bez obilja slobode i zabave; zato nek se razobadaju jednom nedeljno“, umela je da kaže gospođa Ber kad se neki mnogo fini začude zašto se suljanje niz stepenišnu ogradu, bitke jastucima i svakojake druge vesele igre dozvoljavaju pod nekada pristojnim krovom Plamfilda.

Jeste se povremeno činilo da je pomenuti krov u opasnosti da odleti, ali to se nikad nije desilo, jer jedna reč oca Bera imala je moć da u svakom trenu proizvede zatišje, a i momci su naučili da se sloboda ne sme zloupotrebljavati. Zato je, uprkos mnogim mračnim proricanjima, ova škola cvetala, a lepo ponašanje i moral đacima su usađivani neprimetno, da nisu tačno ni znali kako se to zbiva.

Net je utvrdio da je u veoma povoljnom položaju tu iza visokih bokala, s Tomijem Bengsom odmah iza ugla i gospođom Ber tik

kraj njega da mu dopunjava tanjir i šolju onom brzinom kojom ih on prazni.

„Ko je onaj dečak pored devojčice dole na drugom kraju?“, došapnu Net svom mladom susedu pod okriljem sveopšteg smeha.

„To je Demi Bruk. Gospodin Ber mu je teča.“

„Kakvo šašavo ime!“

„Pravo ime mu je Džon, ali zovu ga Demidžon, pošto mu je i otac Džon. To je štos, razumeš?“, reče Tomi, ljubazno objašnjavajući. Net nije razumeo, ali se učtivo osmehnu, pa zainteresovano upita:

„On je vrlo fin dečak, je li?“

„Nego šta; svašta zna i čita kao lud.“

„Ko je onaj debeljko pored njega?“

„O, to je Stafi Kol. Ime mu je Džordž, ali zovemo ga Stafi zato što toliko jede.* Mališa pored oca Bera jeste njegov sin Rob, a ono dalje je veliki Franc, njegov sestrić; pojedine podučava, a u neku ruku se i stara o nama.“

„On svira flautu, je li tako?“, upita Net u trenutku kad je Tomi sam sebi oduzeo moć govora strpavši u usta čitavu pečenu jabuku odjednom.

Tomi klimnu glavom, pa kaza, brže nego što bi neko i zamišljao da je moguće pod takvim okolnostima: „O, svira, nego šta! I igramo ponekad, i radimo gimnastiku uz muziku. Ja pak volim doboš i nameravam da učim dobovanje čim budem to mogao.“

„Ja najviše volim ćemane, a umem i da sviram na njemu“, reče Net, postajući poverljiviji sa uvođenjem te privlačne teme.

„Stvarno?“ – i Tomi se izbeći preko ruba svoje šolje zaokrugljenim očima, punim interesovanja. „Gospodin Ber ima jedno staro ćemane, pa će ti dati da sviraš na njemu ako budeš hteo.“

„Hoću li smeti? O, neopisivo bih to voleo! Znaš, ranije sam išao kojekuda i svirao zajedno sa ocem i sa još jednim čovekom, dok otac nije umro.“

„Pa to je baš bilo zabavno!“, uzviknu Tomi, silno impresioniran.

„Ne, bilo je grozno; užasno hladno zimi, a leti vrućina. I zamario sam se, a oni su ponekad bili ljuti, i nisam imao dovoljno da

* Od glagola *to stuff* – trpati hranu u sebe, krkati.

jedem.“ Net začuta da bi odgrizao pozamašan zalogaj medenog kolača, kao da potvrđuje sebi da su crni dani minuli, a onda žalostivo dodade: „Ali jesam voleo svoje malo ćemane i nedostaje mi. Uzeo ga je Nikolo kad mi je otac umro, a mene više nije hteo jer sam bio bolestan.“

„Dobićeš mesto u orkestru ako dobro sviraš. Ovde me seci ako ga ne dobiješ.“

„Imate ovde orkestar?“, sinuše Netu oči.

„I te kako imamo; opak orkestar, sve dečaci, a priređuju i koncerte i koješta drugo. Samo da vidiš šta će biti sutra uveče.“

Posle ove prijatno uzbudljive opaske, Tomi se opet posveti svojoj večeri, a Net utonu u blažene sanjarije nad punim tanjirom.

Gospođa Ber je čula sve što su govorili, iako je za to vreme prividno bila uneta u dopunjavanje šolja i nadgledanje malog Teda, tako sanjivog da je gurao kašiku sebi u oko, klimao glavicom kao rumeni mak i na kraju čvrsto zaspao, sa obrazom na jastuku od meke zemičke. Gospođa Ber je Neta posadila do Tomija zato što je taj niski, bucmasti dečak posedovao iskrenost i društvenost veoma privlačne stidljivima. Net je to osetio i za vreme večere poverio mu nekoliko sitnica, koje su pak gospođi Ber bile pokazatelj karaktera novog dečaka, bolji nego da je lično razgovarala sa njim.

U pismu koje je poslao po Netu gospodin Lorens je pisao:

„DRAGA DŽO, evo jednog slučaja po tvome ukusu. Ovaj jadni momak sad je siročić, bolestan i bez prijatelja. Bio je ulični muzičar, a našao sam ga u jednom podrumu, gde je plakao za pokojnim ocem i izgubljenom violinom. Čini mi se da ima u njemu nečeg i sve pomišljam da bismo zajedničkim snagama mogli da usrećimo tog malog čoveka. Ti leči njegovo preopterećeno telo, Fric nek pomogne njegovom zapuštenom duhu, a kada bude spreman, ja ću videti da li je genije ili samo nadaren dečak koji će moći da zarađuje sebi hleb. Uzmite ga na probu, za ljubav tvom dečaku,

TEDI.“

„Naravno da hoćemo!“, uzvignula je gospođa Ber pročitavši pismo, a kad je videla Neta, odmah je osetila da pred sobom ima, bio genije ili ne, usamljenog, bolesnog dečaka kom je potrebno upravo ono što je ona obožavala da daje, dom i majčinska briga. I ona i gospodin Ber motrili su ga ćutke i uprkos odrpanoj odeći, nespretnom ponašanju i prljavom licu videli u Netu mnogo šta što im je bilo po volji. Bio je to mršav, bled dečak od dvanaest godina, sa plavim očima i lepim čelom pod kuštravom, zapuštenom kosom; sa zabrinutim, preplašenim licem povremeno, kao da očekuje teške reči ili udarce, i sa osećajnim ustima koja bi uzdrhtala kad na njega sleti ljubazan pogled, dok je blago obraćanje prizivalo oči pune zahvalnosti, što je bilo veoma dirljivo gledati. „Bog da čuva milog sirotana, gudeće na ćemanetu povazdan ako tako voli“, rekla je gospođa Ber u sebi videvši željni, radosni izraz njegovog lica dok je Tomi pričao o orkestru.

Tako se posle večere, kad su se momčići sjatili u učionicu radi još malo „izmotancije“, gospođa Džo pojavila s violinom u ruci, pa pošto je razmenila koju reč sa svojim mužem, priđe Netu, koji je sedeo u jednom uglu i posmatrao tu scenu sa snažnim zanimanjem.

„E sad, momče, počasti nas nekom melodijicom. Želimo violinu u svom orkestru, a mislim da ćeš se ti tu lepo uklopiti.“

Očekivala je da će oklevati, ali on smesta zgrabi staro ćemane, a rukovao je njime s takvom zaljubljenom pažnjom da beše potpuno jasno da mu je muzika strast.

„Daću sve od sebe, gospođo“ – samo je to rekao, pa potom prevuče gudalom preko žica, kao da jedva čeka da opet začuje mile mu tonove.

U sobi je vladala silna graja, ali Net je, kao da je gluv za svaki drugi zvuk sem onog koji proizvodi, tiho zaszvirao za svoju dušu, od oduševljenja zaboravljajući na sve ostalo. Bila je to tek neka jednostavna crnačka melodija, od onakvih kakve sviraju ulični muzičari, ali odmah je privukla dečacima uvo i učutkivala ih je sve dok nisu na kraju stali slušajući ga sa iznenađenjem i zadovoljstvom. Postepeno su se primicali sve bliže, a dođe i gospodin Ber da posmatra dečaka; jer Net je, kao da je sada u svom elementu,

zaneseno svirao i baš ni za koga nije hajao, a oči su mu sjale, obrazi se crveneli i tanki prsti leteli dok je grlio staro ćemane i gonio ga da se obrati srcima svih njih na tom jeziku koji je on voleo.

Buran, srdačan aplauz bio mu je lepša nagrada od kiše novčica kad je prestao da svira i obazreo se oko sebe, kao da veli:

„Dao sam sve od sebe; molim vas, nek vam se sviđi.“

„Bogme, ti to radiš prvoklasno“, viknu Tomi, koji je Neta smatrao svojim protežeom.

„Bićeš ti prva violina u mom orkestru“, dodade Franc sa osmehom punim odobravanja.

Gospođa Ber šapnu svom mužu:

„Tedi je u pravu: u ovom detetu ima nečega.“ A gospodin Ber naglašeno klimnu glavom, istovremeno tapšući Neta po ramenu i srdačno mu govoreći:

„Dobro sviraš, sine moj. Hajde sad, zasviraj nam nešto uza šta možemo da pevamo.“

Bio je to najponosniji, najsrećniji trenutak u životu ovog sirotana kad je poveden na počasno mesto kraj klavira i kad su se momci okupili okolo, uopšte se ne obazirući na njegovu sirotinjsku odeću, već ga odmeravajući s poštovanjem i željno čekajući da ga opet začuju kako svira.

Odabraše pesmu koju je znao, te nakon jedno dva neuspela početka konačno krenuše, i violina, flauta i klavir povedoše hor dečaćkih glasova od kojih je stari krov iznova odjeknuo. Bilo je to previše za Neta, slabijeg nego što je bio svestan; čim je utihnulo i poslednji uzvik, poče da krivi lice, spusti ćemane, pa okrenuvši se ka zidu, zajeca kao malo dete.

„O bože, šta to bi?“ upita gospođa Ber, koja je dotad pevala iz sve snage i istovremeno pokušavala da odvrati malog Roba od udaranja takta čizmicama.

„Vi ste svi tako dobri – i toliko je divno – ne mogu da se uzdržim“, zajeca Net, kašljući dok nije ostao bez vazduha.

„Hodi sa mnom, mili; moraš u krevet da se odmoriš, iznuren si, a ovde je previše bučno za tebe“, šapnu gospođa Ber, te ga odvede u sopstveni salon, gde ga pusti da se na miru isplače.

Potom ga je pridobila da joj ispriča sve svoje muke, a tu malu priču je saslušala i sama sa suzama u očima, iako za nju nije bila nova.

„Dete moje, sada *imaš* oca i majku, a ovo je dom. Ne misli više na te tužne dane, nego ozdravi i budi srećan, i znaj sa sigurnošću da nikad više nećeš patiti ako to bude do nas. Ova škola je skrojena za dečake svih vrsta, da se lepo provode i da nauče da budu samostalni i postanu korisni ljudi, nadam se. Imaćeš muzike koliko god želiš, samo moraš najpre da ojačaš. Idemo sad dadi da se okupaš, pa onda u krevet, a sutra ćemo zajedno skovati neke lepe male planove.“

Net ju je čvrsto uhvatio za ruku, ali nije raspolagao rečju koju bi izgovorio, te prepusti zahvalnim očima da pričaju u njegovo ime kad ga je gospođa Ber povela u jednu veliku sobu, gde zatekoše gojaznu Nemicu tako okruglog i veselog lica da je ličilo na svojevrсно sunce, sa širokim karterom kape namesto zraka.

„Ovo je dada Humel i lepo će te okupati, i podšišaće te, i pružiće ti svaku 'udobnoću', što bi rekao Rob. Ono tamo je kupatilo, a subotom uveče najpre izribamo sve manje momčiče i spakujemo ih u krevet dok oni veći završe s pevanjem. Dakle, Robe, sad ti upadaj.“

Dok je to govorila, gospođa Ber je hitro svukla Roba i bućnula ga u dugačku kadu u sobici iz koje se izlazilo u zajedničku dečju sobu.

Tu su bile dve kade, uz korita za pranje nogu, lavore, cevi za ispiranje i svakojake druge naprave koje služe čistoći. Net se uskoro baškario u drugoj kadi, a dok se tamo raskiseljavao, posmatrao je ove dve žene kako ribaju, oblače u čiste spavaće košulje i pakuju u krevet četvoricu ili petoricu mališana, koji su, razume se, tokom tog zahvata izvodili svakojake moguće obešenjakluke i sve prisutne održavali u buri veselja dok nisu završili utišani u svojim posteljama.

Pošto je Net bio okupan i umotan u ćebe kraj vatre, gde mu je dada upravo potkraćivala kosu, stiže nova četa dečaka, koju zatvoriše u kupatilo, a tamo su pljuskali i dizali buku kao jato mladih kitova u igri.

„Bolje je da Net spava ovde, da biste mogli dobro da ga napojite čajem od lanenog semena ako ga noćas bude mućio kašalj“, reče

gospođa Ber, koja je lepršala naokolo kao kakva rastrojena kvočka sa ogromnim podmlatkom živahnih pilića.

Dada odobri taj plan, dovrši sređivanje Neta flanelskom spavaćom košuljom i nekim toplim i slatkim napitkom, a onda ga ušuška u jedan od tri krevetića u toj sobi, gde je ostao da leži kao neka zadovoljna mumija, pod utiskom da mu nikakav veći luksuz od toga ne bi ni mogao biti ponuđen. Čistoća je po sebi već bila nov i prekrasan osećaj; flanelske košulje nepoznat komfor na ovom svestu; gutljaji „onog lepog“ ublažili su mu kašalj podjednako prijatno kao što su mu ljubazne reči blažile usamljeno srce; a usled osećaja da je nekom stalo do njega, ta jednostavna soba izgledala je detetu bez svoga doma kao kakav raj. Ličilo je na udoban san, te je često sklapao oči da proveri neće li sve to nestati kad ih bude otvorio. Bilo je previše prijatno da bi zaspao, a to ne bi uspeo ni da se potrudio, jer za koji minut njegovim očima, punim zaprepašćenja ali i poštovanja, razotkri se jedna praksa svojstvena samo Plamfildu.

Za trenutnim zatišjem nakon aktivnosti u vodi usledila je iznenadna pojava jastuka koji su poleteli u svim pravcima, a bacali su ih beli đavolci, pobunjeno iskaćući iz svojih postelja. Borba je besnela u nekoliko soba, duž čitavog hodnika na spratu, i povremeno bi pokuljala čak i u dečju sobu kad neki teško skoljeni ratnik tu potraži pribežište. Činilo se da ova eksplozija nikome ne smeta baš ni najmanje; niko je nije zabranjivao, niti čak izgledao iznenađeno. Dada je i dalje kačila ubruse, a gospođa Ber je pripremala čistu odeću, smireno kao da caruje najsavršeniji poredak. Štaviše, pojurila je jednog smeonog dečaka iz sobe i ispalila za njim jastuk kojim ju je on pre toga prepredeno gađao.

„Neće da se povrede?“, upita Net, koji je ležao i umirao od smeha.

„Ah, ma kakvi! Subotom uveče uvek dozvolimo jednu bitku jastucima. Sutra se stavljaju čiste jastučnice, a dečaci se taman malo zagreju posle kupanja, pa mi se i samoj ovo poprilično dopada“, kaza gospođa Ber, ponovo uposlena među desetak pari čarapa.

„Kako je ovo jedna fina škola!“, primeti Net u naletu divljenja.

„Nesvakidašnja je“, nasmeja se gospođa Ber, „ali kao što vidiš, mi se ne držimo uverenja da decu treba utući previše brojnim

pravilima i preteškim učenjem. Isprva sam zabranjivala zabave u noćnim košuljama, ali živ mi bio, od toga nikakve koristi. Ove dečake bih mogla da zadržim u posteljama koliko i čupoglavce u kutijama. Zato sam s njima sklopila sporazum: dopustiću im petnaestominutnu bitku jastucima svake subote uveče, a oni će obećati da će u sve druge večeri legati po propisu. Isprobala sam i pokazalo se kao uspešno. Ako ne održe reč, nema ludiranja; ako je održe, samo obrnem ogledala, sklonim lampe na sigurno, pa ih pustim da se izdivljaju do mile volje.“

„To je divan plan“, reče Net, osećajući da bi i sam voleo da se uključi u okršaj, ali ne usuđujući se da to predloži već prve večeri. Zato je ležao i uživao u predstavi, koja je izvesno bila živahna.

Napadače je predvodio Tomi Bengs, a Demi je branio svoju sobu s nesalomivom hrabrošću koju beše lepo videti, prikupljajući jastuke iza sebe onom brzinom kojom su bacani, sve dok opsadnici nisu ostali bez municije, posle čega su izveli juriš prsa u prsa da povrate svoje oružje. Desilo se nekoliko manjih nezgoda, ali nikome nisu zasmetale, već su svi zadavali i primali zvonke udarce u savršenom raspoloženju, a beli jastuci su leteli nalik na velike pahulje sve dok gospođa Ber ne pogleda na svoj ručni sat i ne doviknu:

„Vreme je, dečaci. U krevet, svi koliko vas ima, ili plaćate globu!“

„Šta je ta globa?“, upita Net sedajući uspravno od silne želje da sazna šta biva s nesrećnicima koji ne poslušaju ovu krajnje čudnu ali čovekoljubivu upravnicu škole.

„Sledeći put gube pravo na zabavu“, odgovori gospođa Ber. „Dajem im pet minuta da se skrase, potom gasim svetla i očekujem red. Ovo su časni momci i drže se zadate reči.“

To je bilo očigledno, pošto se bitka okonča jednako naglo kao što je započela, uz projektil-dva za rastanak, završno klicanje kad je Demi na dušmane u povlačenju ispalio i sedmi jastuk, nekoliko izazova upućenih za sledeći put, a onda prevlada red. I ništa sem povremenog kikota ili prigušenog šapata nije više narušavalo tišinu što je usledila za ludovanjem subotom uveče, kad je i majka Ber poljubila svog novog dečaka i prepustila ga srećnim snovima o životu u Plamfildu.

II

Dečaci

Dok se Net lepo i natenane ispava, ja ću ispričati svojim malim čitaocima ponešto o tim dečacima među kojima će se on naći kada se bude probudio.

Da krenem od naših starih prijatelja. Franc je bio visok momak, sada šesnaestogodišnjak, pravi Nemač, krupan, plavokos i naklonjen knjigama, takođe veoma domaćinski nastrojen, dobroćudan i muzikalan. Ujak ga je pripremao za koledž, a ujna za srećan sopstveni dom posle toga, pošto je brižljivo odgajala u njemu plemenito ponašanje, ljubav prema deci, poštovanje prema ženama, i starima i mladima, te znanje korisnih kućnih poslova. On joj je u mnogim prilikama bio desna ruka, postojan, blag i strpljiv, a svoju veselu ujnu voleo je kao majku, jer to je i nastojala da mu bude.

Emil je bio sasvim drugačiji, plamen, nemirnog duha i preduzimljiv, čvrsto rešen da plovi morem, pošto se u njegovim žilama burkala krv starih vikinga i bilo je nemoguće ukrotiti ga. Ujak mu je obećao da sme na more kad napuni šesnaest godina i upregao ga da izučava navigaciju, davao mu da čita priče o valjanim i slavnim admiralima i junacima i dopuštao mu da živi kao žaba, u reci, bari i potoku, čim se završe časovi. Njegova soba ličila je na kajutu neke ratne lađe, jer sve u njoj bilo je nautičko, vojničko i uredno kao na

brodu. Oduševljavao ga je kapetan Kid*, a omiljena razonoda bila mu je da se opremi kao taj piratski džentlmen i urla krvožedne pomorske pesme koliko ga grlo nosi. Nije igrao ni uza šta drugo do uz mornarske poskočiće, u hodu se ljuljao, a u razgovoru se razmetao pomorskim izrazima koliko mu je to ujak dozvoljavao. Dečaci su ga zvali „Komodor“** i veoma se ponosili njegovom flotom, od koje se beleo ribnjak i koja je pretrpela katastrofe kakve bi zastrašile svakog drugog zapovednika sem dečaka zatreskanog u more.

Demi je bio od one dece koja jasno pokazuju dejstvo inteligentne ljubavi i brige, jer kod njega su duša i telo funkcionisali zajedno i u harmoniji. Ta prirodna izbrušenost, kakva se ne može naučiti nikako drugačije nego zahvaljujući uticaju kod kuće, darovala mu je milo i jednostavno ponašanje; majka je u njemu obožavala nevino i toplo srce; otac je nadzirao telesni razvoj svog dečaka i pomagao tom malom telu da ostane uspravno i jako zahvaljujući zdravoj hrani, vežbi i snu, dok je deka Marč negovao njegov mali duh s nežnom mudrošću savremenih Pitagora, ne opterećujući ga dugačkim, teškim lekcijama koje se uče napamet, papagajski, već mu pomažući da se razvija prirodno i divno onako kako sunce i rosa pomažu ružama da cvetaju. On nipošto nije bio savršeno dete, ali njegove mane bile su od one bolje vrste, a kako se rano naučio tajni vladanja sobom, nije ostao prepušten na milost i nemilost prohtevima i strastima kao što biva s pojedinim nesrećnim malim smrtnicima, pa onda budu kažnjeni što su podlegli iskušenjima protiv kojih nisu bili naoružani nikakvim oklopom. Tih, čudan dečak beše Demi, ozbiljan a ipak vedar, potpuno nesvestan da

* Kapetan Kid (Vilijam Kid, rođ. oko 1655, pogubljen 1701), škotski moreplovac, organizator više ekspedicija i progonitelj pirata, da bi na kraju i sam bio osuđen za piratstvo i obešen. Sudeći po pisanju njegovog prezimena kao *Kyd* umesto *Kidd*, Luiza Mej Olkot verovatno ima u vidu uticaj tada rado čitane romantizovane biografije *Kapetan Kid, čarobnjak mora* Džozefa Holta Ingrahama.

** Visok mornarički čin, između čina kapetana bojnog broda i kontra-admirala.

je neobično bistar i lep, pa ipak brz da uoči i zavoli inteligenciju ili lepotu u drugoj deci. Veliki ljubitelj knjiga i pun živahnih sanjarija, rođenih iz snažne mašte i produhovljene prirode, tim svojim crtama izazvao je u roditeljima brižnu želju da ih uravnoteže korisnim znanjem i zdravim društvom da ga ne bi pretvorili u jedno od one blede, starmale dece kakva ponekad zadivljuju i oduševljavaju porodicu, no uvenu kao cveće iz staklene bašte jer im mlada duša prerano procveta, a nemaju krepko telo da joj dâ čvrst koren u hranljivom tlu ovog sveta.

Zato je Demi presađen u Plamfild, a tamošnji život toliko mu je godio da su Meg, Džon i deka zadovoljno zaključili da su dobro postupili. Druženje sa ostalim dečacima iznelo je na videlo njegovu praktičnu stranu, razbudilo mu duh i opajalo sa njega ljupku paučinu koju je tako rado ispredao u svom malecnom mozgu. Jasnno, prilično je sablaznio majku kad je došao kući i lupio vratima, kategorično izgovorio „Svetog mi Đorđa“ i zahtevao debele čizme visokih sara „koje trupću kao tatine“. Ali Džon se silno obradovao zbog njega, nasmejao se njegovim eksplozivnim izjavama, nabavio mu čizme i zadovoljno rekao:

„Dobro napreduje; neka ga zato, nek trupće. Hoću da moj sin bude muževan dečak, pa mu ova privremena grubost neće naškoditi. Uglancaćemo mi njega postepeno, a što se učenja tiče, poključaće ga kao što golubovi poključaju suvi grašak. Zato ga ne požurujmo.“

Dejzi je zračila sjajem i ljupkošću kao i uvek, i pupile su u njoj sve vrste ženstvenosti, pošto je ličila na svoju blagu majku i uživala u svemu kućevnom. Imala je porodicu lutaka, koju je vaspitavala najprimernije; nije mogla da živi bez svoje korpice za ručni rad i bez šića, a šila je tako fino da je Demi često znao da izvadi svoju maramicu kako bi izložio na uvid sestrine uredne bodove, dok je malecka Džozzi nosila flanelsku podsuknju koju joj je predivno sašila njena sestra Dejzi. Volela je da prčka po ostavi s porcelanom, priprema slanike, ređa pravilno kašike po stolu, a svakog dana je prolazila po salonu sa svojom četkom, čisteći od prašine stolice

i stolove. Demi ju je zvao „Beti“*, ali bilo mu je vrlo drago što je ima da mu održava stvari u redu, zajmi mu svoje spretne prste za svakojake poslove i pomaže mu u učenju, jer na tom planu stajali su rame uz rame, bez trunke pomisli na suparništvo.

Ljubav između njih bila je jaka kao i pre i niko nije mogao podsmehom naterati Demija da se okane svoje nežnosti prema Dejzi. Viteški je bio bitke za nju i nikad nije razumeo zašto bi se dečaci stideli da „bez uvijanja“ kažu da vole svoje sestre. Dejzi je obožavala svog brata blizanca, smatrala da je „moj brat“ najizuzetniji dečak na svetu, i svakog jutra, u svojoj kućnoj haljinici, dokaskala bi da mu kucne na vrata uz majčinske reči: „Ustaj, mili moj, još malo pa će doručak, a evo ti i čistog okovratnika.“

Rob je bio energičan malac i činilo se da je otkrio tajnu večnog kretanja, budući da nikad nije mirovao. Srećom, nije bio nevaljao, a ni preterano odvažan; zato je prilično uspešno izbegavao nevolje i šetao između oca i majke kao kakvo odano klatno koje ljupko kucka, jer Rob je bio i pričalica.

Tedi je bio premali da bi igrao neku naročito važnu ulogu u životu i poslovima Plamfilda, a ipak je posedovao svoju malu sferu i predivno ju je popunjavao. Svako je povremeno osećao potrebu za ljubimcem, a mališa je bio uvek zgodno na usluzi, pošto su mu poljupci i tetošenje savršeno odgovarali. Gospođa Džo je retko ikuda mrdala bez njega, pa je tako bio u svakoj kućnoj čorbi mirođijica, a svi su smatrali da je tako još i lepše, pošto su u Plamfildu verovali u važnost beba.

Diku Braunu i Adolfusu iliti Doliju Petingilu bilo je po osam godina. Doli je upadljivo mucao, ali postepeno je savladavao taj nedostatak, jer niko nije smeo da ga zadirkuje, a gospodin Ber se trudio da ga izleči tako što ga je podsticao da govori polako. Doli je bio dobar momčić, prilično nezanimljiv i običan, no tu je prosto cvetao, a kroz svoje svakodnevne obaveze i uživanja prolazio je sa spokojnim zadovoljstvom i pristojnošću.

Dika Brauna su mučila iskrivljena leđa, a ipak je on to svoje breme nosio tako vedro da ga je Demi jedanput, na svoj čudnovati

* Podsmejljiv naziv za nekog ko se ponaša kao kakva starija žena.

način, upitao: „Da li su od grbe ljudi dobroćudni? Ako je tako, voleo bih i ja da je imam.“ Dik je uvek bio veseo i davao je sve od sebe da bude nalik drugim dečacima, jer u tom slabom telašću živeo je kočoperan duh. Kada je tek došao, bio je vrlo osetljiv zbog svoje nesreće, ali uskoro je naučio da ne razmišlja o njoj, budući da se niko nije usuđivao da ga na nju podseća otkako je gospodin Ber kaznio jednog dečaka zato što mu se smejaao.

„Bog na to ne gleda, jer meni je duša prava sve i ako su mi leđa kriva“, rekao je Dik jecajući svome mučitelju tom prilikom, te su ga Berovi, pothranjujući takvo shvatanje, uskoro ubedili da i ljudi vole njegovu dušu i ne gledaju na njegovo telo, sem što im je žao i što mu pomažu da ga nosi.

Dok se jednom igrao menažerije sa ostalima, neki drugi dečak je rekao:

„Koja ćeš životinja ti biti, Dik?“

„O, ja sam jednogrba kamila, zar mi ne vidiš grbu na leđima?“, glasio je odgovor kroz smeh.

„To ćeš i biti, moja lepa mala kamila koja ne nosi terete, nego maršira naporedo sa slonom prva u povorci“, kazao je Demi, koji je organizovao tu predstavu.

„Nadam se da će i drugi biti prema dragom sirotanu dobri kao što su moji dečaci naučili da budu“, rekla je gospođa Džo, vrlo zadovoljna uspehom svog podučavanja dok je Dik laganim korakom prolazio ispred nje, kao veoma srećna ali i veoma slaba mala kamila, kraj temeljnog Stafija, koji je izigravao slona s trapavom doličnošću.

Džek Ford je bio oštrouman, prilično prepreden momak, poslat u tu školu jer je bila jeftina. Mnogi bi ga smatrali visprenim dečakom, ali gospodinu Beru nije se dopadalo kako on ilustruje taj jenkijevski izraz*, a njegovu nedetinju gorljivost i ljubav prema novcu smatrao je podjednakim nedostatkom kao što su bili Dolijevo mucanje i Dikova grba.

* Izraz *smart boy* u jeziku „Jenkija“, tj. Severnjaka, u to doba označava čoveka sposobnog da se snađe u životu, na prvom mestu u smislu karijere i zarade.

Ned Barker je bio poput hiljada drugih četrnaestogodišnjih dečaka, sav krakat, nespretan i bučan. Uistinu, u porodici su ga i zvali „Smotanko“ i uvek se od njega očekivalo da se skrši preko stolica, izubija se o stolove i obori svaki manji predmet u blizini. Podosta se hvalisao šta sve ume da radi, ali retko kad je uradio išta čime bi to i dokazao; nije bio hrabar, a pomalo je naginjao i ka neistinama. Bio je sklon tirisanju manjih dečaka, dok je velikima laskao, i mada nije bio baš nimalo rđav, prosto je pripadao onoj vrsti dečaka koji se vrlo lako mogu naći zavedeni na pogrešan put.

Džordža Kola je razmazila njegova previše popustljiva majka, koja ga je kljukala slatkišima dok se nije razboleo, a onda je smatrala da je previše nežan za učenje, pa je sa dvanaest godina bio bled, podbuo dečak, tup, namćorast i lenj. Jedna prijateljica ju je ubedila da ga pošalje u Plamfild i on se tamo ubrzo razbudio, jer slatkiši se nisu često dozvoljavali, zahtevalo se mnogo vežbe, a učenje je bilo tako prijatno da je Stafi nežno namamljen i na kraju je potpuno zapanjio zabrinutu mamicu svojim napretkom, te je uverio da u plamfildskom vazduhu uistinu ima nečeg naročitog.

Bili Vord je bio ono što Škoti s blagošću nazivaju rečju „nevinašće“, jer premda je imao trinaest godina, naličio je šestogodišnjem detetu. Nekada je bio neobično inteligentan dečak, no otac ga je previše požurivao, zadavao mu svakojake teške lekcije, držao ga nad knjigom po šest sati na dan i očekivao od njega da guta znanje kao što štrazburška guska guta hranu kad je kljukaju. Mislio je da obavlja svoju dužnost, ali umalo nije usmrtio sina, pošto je jedna groznica donela sirotanu tužan raspust, a kad se oporavio, preopterećeni mozak je popustio i Bilijev duh postao je poput tablice preko koje je prešao sunđer, ostavivši je praznu.

Bio je to strašan nauk za ambicioznog oca; nije mogao podneti da gleda svoje dete koje je toliko obećavalo preobraženo u mlitavog slaboumnika, te ga je poslao u Plamfild, sa vrlo malom nadom da mu ima pomoći, ali bar siguran da će se prema njemu tamo lepo postupati. Bili je bio vrlo krotak i bezazlen, i žalosno beše gledati koliko se usrdno trudi da nešto nauči, kao da nasumice

grabi u potrazi za onim izgubljenim znanjem koje ga je toliko skupo stajalo.

Iz dana u dan on se patio nad abecedom, ponosito izgovarao A i B, mislio da ih zna, ali do sutra bi slova već isparila i sav posao je morao da se obavi iznova. Gospodin Ber je za njega imao beskrajno mnogo strpljenja i nije odustajao uprkos prividnoj beznadežnosti tog zadatka, ne mareći za lekcije iz knjiga, već nastojeći da razveje magle tog pomračenog uma i vrati mu dovoljno inteligencije da dečak bude u manjoj meri teret i smetnja.

Gospođa Ber jačala mu je zdravlje svakim pomoćnim sredstvom koje je uspela da izmisli, a svi dečaci su ga žalili i bili prema njemu blagi. Nije voleo njihove aktivne igre, već je satima sedeo i posmatrao golubove, kopao rupe za Tedija dok čak i taj vatreni rovac ne bude zadovoljan, ili pak svuda redom pratio Sajlasa, glavnog pomoćnika na imanju, gledajući ga kako radi, pošto je časni Saj bio prema njemu veoma dobar, a Bili je, mada je zaboravljao slova, pamtio prijateljska lica.

Tomu Bengs je bio glavno spadalo škole, i to najveće iskušenje među svim spadalima otkako je sveta i veka. Nestašan kao majmun, a ipak tako dobrog srca da je bilo nemoguće ne oprostiti mu marifetluke; tako rasejan da su reči proletale pored njega poput vetra, a ipak tako pun pokajanja za svako nedelo da nije čovek mogao ostati ozbiljan kad on krene sa svojim gromopucatelnim zaklinjanjima da će se popraviti, ili stane da predlaže sve moguće i nemoguće uvrnute kazne kojima treba da ga podvrgnu. Gospodin i gospođa Ber živeli su u stanju neprekidne pripravnosti za svaku nezgodu, od Tomijevog lomljenja vlastitog vrata pa do dizanja čitave porodice u vazduh barutom, a dada je imala posebnu fioku u kojoj je držala zavoje, flastere i obloge isključivo za njega, jer Tomija su uvek donosili polumrtvog; no ništa ga nikada nije dokrajčilo i nakon svakog pada dizao se sa udvostručenom bodroču.

Prvog dana kad je došao, otfikario je sebi vrh jednog prsta gurnuvši ga u seckalicu za seno, a do kraja iste te nedelje pao je sa krova šupe, pojurila ga je ljutita kvočka pokušavajući da mu iskopa oči jer joj je zagledao piliće, u kom slučaju je uspeo da

pobegne, ali mu je Ejša, uhvativši ga kako u slast skida skorup sa šerpe mleka polovinom ukradene pite, žestoko dala po ušima. Nezastrašen, međutim, neuspesima i grdnjama, ovaj neukrotivi mladić nastavio je sa svim mogućim smicalicama, te se na kraju više niko nije osećao sigurnim. Ako nije znao gradivo, uvek je imao spreman neki šaljiv izgovor, a kako je obično lako savlada-vao knjige i hitro kao munja smišljao odgovore onda kad ih ne zna, prilično je dobro prolazio u školi. Ali izvan škole, o bogovi i ribice!* kakve je mangupluke Tomi izvodio!

Debelu Ejšu je obmotao njenim sopstvenim užetom za sušenje rublja i vezao je tako za stub, te je ostavio da tu peni i grdi pola sata jednog ponedeljka pre podne kad je imala pune ruke posla. Ubacio je vruć novčić niz leđa Meri En dok je ljupka pomoćnica posluživala za stolom jednog dana kad su im na večeri bila i neka gospoda, na šta je sirota devojka izvrnula supu i isprepadana izjurila iz sobe, ostavivši porodicu u uverenju da je poludela. Pričvrstio je vedricu s vodom u krošnju drveta, pa kad je Dejzi, privučena veselom vrpcom, pokušala da je povuče, dobila je tuširanje koje joj je upropastilo čistu haljinicu i silno povredilo njena mala osećanja. Kad mu je baba došla na čaj, ubacio je u šećernicu kvrgave bele kamenčiće, pa se sirota stara dama čudila što joj se ne tope u soljici, ali je bila isuviše uljudna da bi išta rekla. U crkvi je razdelio burmut, pa su petorica dečaka tako žestoko počela da kijaju da su morali napolje. U zimu je proprtio staze, a onda ih krišom ispolivao da bi se ljudi klizali i padali. Nesrećnog Sajlasa dovodio je bezmalo do mahnitosti kačeći njegove velike čizme na upadljivim mestima, pošto su Sajlasova stopala bila džinovska i veoma ih se stideo. Ubedio je lakovernog malog Dolija da oko

* U puritanskoj Americi smatralo se bogohulnim izgovoriti božje ime čak i u najbezazlenijem kontekstu ukoliko to nije molitva. Kao eufemizam, umesto izraza „o bože“ početkom XIX veka koristio se izraz „o bogovi“, koji je nešto kasnije šaljivo proširen u „o bogovi i ribice“. Vaspitana u tom duhu, Luiza Mej Olkot, uistinu, nigde u knjizi ne koristi izraz „o bože“ kao uzrečicu junaka, iako je u prevodu ponegde upotrebljen jer u našoj kulturi nema prizvuk bogohuljenja.

rasklimanog zuba veže konac i ostavi ga da mu visi iz usta kad legne da spava kako bi Tomi mogao da mu iščupa zub a da i ne oseti taj strašni zahvat. Ali zub nije hteo da ispadne na prvi trzaj, pa se siroti Doli probudio u silnim duševnim mukama i od tog dana pa nadalje nije imao više nimalo vere u Tomija.

Poslednja neslana šala bila mu je da dà kokoškama hleb natopljen rumom, zbog čega su se opile i sablaznile svu drugu živinu, jer su se te ugledne stare koke teturale naokolo, kljuckale i kokodakale krajnje pijano, a ukućani su se previjali od smeha gledajući njihove ludosti, sve dok se Dejzi nije sažalila i zatvorila ih u kokošarnik da odspavaju i otrezne se.

To su bili ti dečaci, i živeli su zajedno onoliko srećno koliko to samo mogu dvanaestorica dečaka, u učenju i igri, u radu i kavga-ma, u borbi protiv mana i negovanju vrlina na dobri staromodni način. U drugim školama su dečaci verovatno više izučavali knjige, ali su učili manje te korisnije mudrosti koja stvara dobre ljude. Latinski, grčki i matematika divni su i krasni, no po mišljenju profesora Bera važniji su bili znanje, samostalnost i vlast nad sobom, te je nastojao da ih svemu tome brižljivo nauči. Ljudi su ponekad vrteli glavom na njegove ideje, iako su priznavali da se dečaci čudesno poboljšavaju u pogledu ponašanja i morala. Ali opet, kako reče Netu gospođa Džo, bila je to „nesvakidašnja škola“.

III

Nedelja

Onog trena kad je sledećeg jutra zvono zazvonilo, Net je iskočio iz kreveta i sa ogromnim zadovoljstvom obukao odeću koju je zatekao na stolici. To nije bila nova odeća, već donekle iznošene stvari jednog imućnijeg dečaka, no gospođa Ber je čuvala svako takvo odbačeno perje za očerupane crvendaće koji zabasaju u njeno gnezdo. Nije se čestito ni odenuo, a već se pojavi uparadženi Tomi sa čistim okovratnikom, te povede Neta na doručak.

Sunce je obasjavalo trpezariju i lepo postavljeni sto, kao i jato gladnih, krepkih momaka koji su se okupili oko njega. Net je primetio da su mnogo disciplinovaniji nego prethodne večeri i svaki je ćutke stajao iza svoje stolice dok je mali Rob, stojeći kraj oca u čelu stola, sklopljenih ručica i ponizno pognute kovrdžave glavice, tiho izgovarao kratku molitvu-zahvalnicu po pobožnom nemačkom običaju koji je gospodin Ber voleo, te je učio i sina da ga poštuje. Potom svi posedaše da uživaju u nedeljnom doručku: kafi, šnicli i pečenim krompirima umesto hleba i mleka kojima su obično utoljavali svoj mladi apetit. Bilo je mnogog prijatnog razgovora dok su viljuške i noževi žustro zveckali, pošto je valjalo naučiti izvesne nedeljne lekcije, dogovoriti se oko nedeljne šetnje i pretresti planove za narednu sedmicu. Slušajući, Net pomisli kako je taj dan, po svoj prilici, vrlo prijatan, budući je on voleo

tišinu, a vladalo je nekakvo vedro zatišje nad svime, što mu je veoma godilo, jer uprkos teškom životu koji je ranije vodio, taj dečak je imao osjetljive živce kakvi pripadaju prirodi zaljubljenoj u muziku.

„E sad, momci, obavite svoje jutarnje poslove i da vas zateknem spremne za crkvu kad dođe omnibus“, reče otac Ber, pa im dade primer zaputivši se u učionicu da spremi knjige za sutrašnji dan.

Svi se rasuše na svoje zadatke, pošto je svakome bila dodeljena neka mala svakodnevna dužnost i očekivalo se da je verno obavlja. Neki su donosili drva i vodu, čistili stepenice ili odlazili da završe nešto van imanja za gospođu Ber. Drugi su hranili životinje ljubimce i posvećivali se redovnim poslovima u ambaru s Francom. Dejzi je prala šoljice, a Demi ih je brisao, jer ovi blizanci su voleli da rade zajedno, a Demi je i kod svojih bio učen da se pokaže korisnim u sopstvenoj kućici. Čak je i malecki Tedi imao svoj poslić, pa je kaskao tamo-amo, odlagao salvete i gurao stolice vraćajući ih na mesta. Pola sata su momci zujali naokolo poput pune košnice pčela, a onda se dovezao omnibus, te su se otac Ber i Franc sa osmoricom starijih dečaka natrpali u njega i odvezli se do crkve u gradu, udaljene tri milje.

Zbog svog nezgodnog kašlja Net je radije ostao kod kuće sa četvoricom manjih dečaka i proveo jedno srećno prepodne u sobi gospođe Ber, slušajući priče koje im je čitala i savladavajući crkvenu pesmu kojoj ih je naučila, a onda se tiho uposlao lepljenjem slika u jednu staru računovodstvenu knjigu.

„Ovo je moj nedeljni ormar“, kaza ona pokazujući mu police pune slikovnica, kutija s bojicama, kockica za zidanje, malih dnevnika i materijala za pisanje pisama. „Želim da moji dečaci vole nedelju, da u njoj otkriju spokojan, prijatan dan kad mogu da se odmire od svakidašnjeg učenja i igre, a ipak da uživaju u mirnim zadovoljstvima i da uče, na jednostavan način, neke lekcije važnije od svih koje se predaju u školi. Razumeš li me?“, upita ona posmatrajući Netovo usredsređeno lice.

„Mislite na to da budemo dobri?“, reče on nakon oklevanja od nekoliko časaka.

„Da, da budete dobri, i da volite da budete dobri. Ponekad je to težak posao, to veoma dobro znam, no svi pomažemo jedni drugima i tako guramo napred. To je jedan od načina na koje pokušavam da pomognem mojim dečacima“ – i na to gospođa Ber uze neku debelu knjigu, koja je izgledala kao da je dopola ispisana, i otvorila je na stranici gde je u vrhu stajala jedna reč.

„Gle, to je moje ime!“, uzviknu Net, istovremeno i iznenađen i zainteresovan.

„Da, imam stranicu za svakog dečaka. Vodim malu evidenciju o tome kako se ko ponašao tokom sedmice, pa im nedeljom uveče pokažem šta sam zabeležila. Ako je beleška rđava, rastužim se i razočaram; ako je povoljna, radujem se i ponosim; ali kakva god da je, dečaci znaju da želim da im pomognem, pa se trude da daju sve od sebe iz ljubavi prema meni i ocu Beru.“

„I očekivao bih da se trude“, kaza Net ulovivši pogledom Tomijevo ime preko puta svog i zapitavši se šta li pod njim piše.

Gospođa Ber vide da mu oko počiva na tim rečima, pa zavrte glavom i reče, okrećući list:

„Ne, ja svoje zapise ne pokazujem nikome sem onome kom pripadaju. Ovo nazivam svojom knjigom savesti i samo ćemo ti i ja ikada znati ono što će biti napisano na toj stranici pod tvojim imenom. Da li ćeš se obradovati ili se postideti kad to budeš pročitao iduće nedelje, zavisi od tebe samog. Ja mislim da će to biti dobra beleška; u svakom slučaju, nastojaću da ti olakšam početak pod ovim novim krovom i biću sasvim zadovoljna ako se budeš pridržavao naših malobrojnih pravila, živeo srećno s drugim dečacima i nešto naučio.“

„Trudiću se, gospodo“ – i Netovo mršavo lice zarumene se od žarke želje da se gospođa Ber „raduje i ponosi“, a ne da se „rastuži i razočara“. „Mora da vam je veoma naporno da pišete o tolikim dečacima“, dodade kad je zatvorila knjigu i pogladila ga po ramenu u znak ohrabrenja.

„Meni nije jer zaista ne znam šta mi je draže, pisanje ili dečaci“, reče ona i nasmeja se videvši kako se Net zapanjeno izbečio na tu poslednju stavku. „Da, znam da mnogi ljudi dečake smatraju

napašću, ali to je zato što ih ne razumeju. Ja ih razumem i nikada još nisam videla dečaka s kojim nisam uspela kolosalno da se prijateljem nakon što mu pronađem slabu tačku u srcu. Gospode dragi, ja ne bih mogla da živim bez mog stada dragih, bučnih, nevaljalih, razuzdanih momčića, je li tako, Tedi moj?“ – i gospođa Ber zagrlila mladog nemirka, taman na vreme da spase veliku mastionicu koja bi inače završila u njegovom džepu.

Net, koji nikada pre nije čuo ništa slično tome, uistinu nije znao da li je majka Ber za trun ćaknuta, ili je pak najsjajnija žena koju je ikada upoznao. Prilično je naginjao ovom drugom mišljenju uprkos njenom nesvakidašnjem ukusu, pošto je umela da napuni tanjir dečaku pre nego što je to zatražio, i da se smeje njegovim šalama, i da ga nežno štipne za uvo, i da ga blago pljesne po plećima, što je Netu bilo veoma primamljivo.

„E sad, mislim da bi voleo da pređeš u učionicu i vežbaš neke pobožne pesme koje ćemo pevati večeras“, kaza ona, ispravno pogodivši šta mu se više od svega drugog radi.

Ostavši sam s voljenom violinom i knjigom nota poduprtom ispred njega u osunčanom prozoru, dok je napolju prolećna lepota ispunjavala svet, a u kući carovala tišina božjeg dana, Net je sat ili dva uživao u istinskoj sreći, učeći te milozvučne stare melodije i zaboravljajući tešku prošlost u veseloj sadašnjosti.

Kada su se stariji vratili iz crkve i svršio se ručak, svi su se dali na čitanje, pisanje pisama svojim, preslišavanje nedeljnih lekcija ili tihe razgovore, sedeći svud redom po kući. U tri je čitava porodica izašla u šetnju, pošto sva aktivna mlada tela moraju imati vežbu, a u tim šetnjama su i aktivni mladi duhovi poučavani da opažaju i vole božju promisao oličenu u divnim čudesima koja Priroda izvodi pred njihovim očima. Gospodin Ber je uvek išao s njima i na svoj jednostavni, očinski način pronalazio za svoje stado „u steni nauk, u potoku knjigu, i dobro u svaćem“*.

* Viljem Šekspir, *Kako vam drago*, po prevodu Borivoja Nedića i Velimira Živojinovića. Luiza Mej Olkot citira ove stihove ovako, drugačijim redom nego što je kod Šekspira.

Gospođa Ber, sa Dejzi i svoja dva sinčića, povezla se u grad, u redovnu nedeljnu posetu baki, što je uposlenoj majci Ber predstavljalo jedini odmor i najveće zadovoljstvo. Net nije bio dovoljno jak za dugu šetnju, pa je zamolio da ostane kod kuće s Tomijem, koji se pak ljubazno ponudio da ga provede po Plamfildu. „Kuću si već video, idemo zato napolje da pogledaš baštu, i ambar, i menažeriju“, kaza Tomi kad su ostali sami sa Ejšom, zaduženom da pazi da ne ugaze u neku nevolju, jer iako je Tomi bio jedan od najdobronamernijih dečaka koji su ikada krasili pantalone, većito su mu se događale nesreće najjezovitije prirode, niko nije umeo tačno da objasni kako.

„A šta vam je u toj menažeriji?“, upita Net dok su kaskali kolskom stazom što je opasivala kuću.

„Svi imamo ljubimce, znaš, pa ih držimo u ambaru za kukuruz i to nazivamo menažerijom. Evo nas. Je li da je moj zamorac lepotan?“ – i Tomi ponosito pokaza jednog od najružnijih predstavnika te dopadljive životinjske vrste koje je Net u životu video.

„Znam izvesnog dečaka koji ih ima tuce i rekao je da bi mi jednog dao, samo što nisam imao gde da ga držim, pa nisam mogao da ga uzmem. Bio je beo s crnim šarama, živa vatra, i možda bih uspeo da ga dobijem za tebe ako bi voleo“, kaza Net, pošto mu se činilo da bi to bio delikatan način da se oduži Tomiju na pažnji.

„Voleo bih ne pitaj koliko, a daću ti ovog, pa mogu da žive zajedno ako se ne budu tukli. Oni beli miševi su Robovi, Franc mu ih je dao. Zečevi su Nedovi, a one bantamke napolju su Stafijeve. Ovo što liči na sanduk, to ti je Demijev rezervoar za kornjače, samo što još nije krenuo da ih skuplja. Prošle godine je imao šezdeset dva komada, neke baš goleme. Na jednoj je ispisao svoje ime i godinu, pa ju je pustio; kaže kako će je možda naći posle ko zna koliko vremena i znaće da je to ona. Čitao je o nekoj pronađenoj kornjači koja je na sebi imala beleg po kom se videlo da je sigurno bila stara na stotine godina. Demi je baš zabavan ortak.“

„Šta je u ovom sanduku?“, upita Net zastavši pred jednim ogromnim i dubokim, dopola punim zemlje.

„A, to je prodavnica glista Džeka Forda. Kopa ih na gomile i drži ih tu, pa kad hoćemo da pecamo na glistu, kupimo ih od njega. To nam štedi veliki posao, jedino što ih previše cení. Ej, pa kad smo poslednji put trgovali, morao sam da platim dva centa tuce, i to sam dobio male. Džek je ponekad škrt i rekao sam mu da ću sam íći i kopati ako ne snizi cene. A ja posedujem dve kokoške, one sive ćubanke, i to bogme prvoklasne, i prodajem gospođi Ber jaja, ali nikad joj ne tražim više od dvadeset pet centi po tucetu, nikad! Bilo bi me stid kad bih to radio“, uzviknu Tomi uz pogled pun prezira upućen prodavnici glista.

„Čiji su psi?“, upita Net, veoma zainteresovan za te komercijalne transakcije i pod utiskom da je T. Bengs čovek kom je čast i zadovoljstvo biti mušterija.

„Veliki pas je Emilov. Zove se Kristifor Kolumbo. To ime mu je dala gospođa Ber zato što voli da kaže 'Kristifora mu Kolumba', a nikom to ne smeta ako se odnosi na psa“, odgovori Tomi tonom šoumena koji predstavlja svoju menažeriju. „Belo štene je Robovo, a žuto Tedijevo. Jedan čovek je hteo da ih udavi u našem ribnjaku, a tata Ber mu nije dao. Nisu loši za klince, a ja nemam neko mišljenje o njima. Zovu se Kastor i Poluks.“

„Ja bih najviše voleo magarence Tobija kad bih mogao bilo šta da imam; tako je lepo jahati, a on je tako mali i dobar“, reče Net prisećajući se napornih klanjanja na sopstvenim umornim nogama.

„Njega je gospođi Ber poslao gospodin Lori, da ne mora da nosi Tedija na leđima kad idemo u šetnju. Tobi nam je svima drag, a to ti je prvorazredan magarac, gospodine moj. Oni golubovi pripadaju svima nama, svako ima svog ljubimca, a mladunce raspodelimo na ravne časti kad se izlegu. Goluzdravci su žestoko zabavni; sad nema nijednog, ali možeš da se popneš i pogledaš matorce dok ja vidim da li su Crvenkresta i Bakica snele neko jaje.“

Net se uzvera uz merdevine, proturi glavu kroz podni kapak i natenane razgleda ljupke golubove koji su se ljubili kljunovima i gukali na svom prostranom tavanu. Neki su bili u gnezdimama, neki se muvali ulazeći i izlazeći, a neki sedeli na svojim vratašcima, dok

su mnogi sletali sa osunčanog krova kuće u slamom zastrto stočno dvorište, gde je miroljubivo preživalo šest krava sjajne dlake.

„Svi imaju nešto, samo ja ne. Voleo bih da imam goluba, ili kokošku, ili makar i kornjaču, da bude samo moja“, pomisli Net osećajući se vrlo siromašno pri pogledu na zanimljiva blaga drugih dečaka. „Kako nabavljate te stvorove?“, upita kad se pridružio Tomiju u ambaru.

„Nalazimo ih ili kupujemo, ili nam ih neko dà. Meni moje šalje otac, ali čim budem sakupio dovoljno novca od jaja, kupiću par pataka. Ima iza ambara lep mali ribnjak, a narod dobro plaća za pačja jaja, pa i pačići su slatki i zabavno je da ih gledaš kako plivaju“, reče Tomi s držanjem milionera.

Net uzdahnu pošto nije imao ni oca ni novca, ničega na belom svetu do jedne stare prazne džepne sveščice i veštine što je počivala u vrhovima njegovih deset prstiju. Tomi kao da je razumeo njegovo pitanje i uzdah koji je usledio za odgovorom, jer nakon nekoliko časaka duboke zamišljenosti, odjednom progovori:

„Čuj, reći ću ti šta ću. Ako hoćeš da tražiš jaja za mene, jer to mrzim, davaću ti jedno jaje na svako tuce. Ti vodi evidenciju, pa kad nakupiš dvanaest, majka Ber će ti dati za njih dvadeset pet centi i onda možeš da kupiš šta god voliš, razumeš?“

„Hoću! Kakav si ti dobar drugar, Tomi!“, uzviknu Net, potpuno zasenjen tom sjajnom ponudom.

„Pih! Nije to ništa. Kreni već sad i pretraži ambar, a ja ću te ovde čekati. Bakica se raskokodakala, pa budi siguran da ćeš jedno jaje negde naći“ – i Tomi se baci na seno sa raskošnim osećajem da je sklopio povoljnu pogodbu i prijateljski postupio.

Net radosno započe potragu i išao je šušajući sa tavana na tavan dok nije našao dva lepa jajeta, jedno skriveno pod gredom, a drugo u staroj merici za žito, koju je gospođa Crvenkresta prisvojila.

„Možeš da uzmeš ti jedno, ja jedno, ono će taman da mi dopuni poslednje tuce, a sutra krećemo iz početka. Evo, upisuj kredom svoju evidenciju uz moju, tako će biti čist račun, duga ljubav“, reče Tomi pokazujući niz misterioznih brojeva ispisanih na boku stare vejalice.

Sa prekrasnim osećajem važnosti, ponositi posednik jednog jajeta otvori sebi konto kod prijatelja, koji pak iznad brojeva ispisa sledeće impozantne reči:

„T. Bengs i kompanija.“

Sirotog Neta su one tako opčinile da ga je Tomi na jedvite jade ubedio da pođe odatle i deponuje svoju prvu pokretnu imovinu u Ejšinu ostavu. Potom su opet produžili, pa pošto se Net upoznao sa dva konja, šest krava, tri svinje i jednim oldernijskim* „bosijem“, kako nazivaju telad u Novoj Engleskoj, Tomi ga povede do izvesne stare vrbe što se nadnosila nad bučan potocić. Sa ograde je bilo lako uzverati se u široki alkov između tri velike grane, koje su bile isečene da bi iz godine u godinu iz sebe puštale gustiš tankih grančica sve dok u visini nije zašumeo zeleni svod. Tu su bila udešena mala sedišta, a u jednoj šupljini nalazila se ostava, načinjena da bude taman tolika da u nju stanu jedna do dve knjige, rastavljeni čamčić i nekoliko nedovršenih zviždaljki.

„Ovo je Demijevo i moje privatno mesto; mi smo ga napravili i niko ne sme da dođe ako mu mi ne dozvolimo, izuzev Dejzi, ona nam ne smeta“, reče Tomi dok je Net sa oduševljenjem šetao pogledom sa grgoljave smeđe vode pod njim na zeleni luk nad glavom, gde su pčele proizvodile melodičan žamor gosteći se dugačkim žutim cvetovima koji su ispunjavali vazduh opojnim mirisom.

„O, naprosto je divno!“, uzviknu Net. „Iskreno se nadam da ćeš me nekad pustiti da se popnem. U životu nisam video tako lepo mesto. Voleo bih da sam ptica pa da stalno živim ovde.“

„Prilično je lepo. Možeš da dolaziš ako Demi ne bude imao ništa protiv, a nagađam da neće jer sinoć reče da si mu se dopao.“

„Stvarno?“ – i Net se od zadovoljstva osmehnu, pošto se činilo da do Demijevog uvažavanja veoma drže svi dečaci, delom zato što je bio svastić oca Bera, a delom zato što je bio tako trezven, savestan momčić.

* Pasma goveda sa britanskog ostrva Olderni, koja više ne postoji u svom čistom, izvornom obliku.

„Da, Demi voli mirne dečake, pa sudim da ćete se lepo slagati ako ti je stalo do čitanja koliko i njemu.“

Na te poslednje reči, Netovi obrazi, crveni od zadovoljstva, buknuše u bolni skerlet, a on sam promuća:

„Ne umem baš dobro da čitam; nikad nisam imao nimalo vremena, neprestano sam svirao kojekuda, znaš.“

„Ja sâm ne obožavam da čitam, ali umem sasvim dobro kad poželim“, kaza Tomi nakon što mu je uputio iznenađen pogled, koji je, jasno kao da je izgovoren, kazivao: „Dvanaestogodišnji dečak, a ne zna da čita!“

„U svakom slučaju, znam da čitam muziku“, dodade Net, prilično uzrujan što je morao da prizna svoju neukost.

„Ja to ne znam“ – a Tomi je ovo izgovorio tonom punim poštovanja, čime ohrabri Neta da odlučno kaže:

„Nameravam da učim istinski marljivo i da naučim sve što mogu, pošto nikad pre nisam imao prilike za to. Da li gospodin Ber zadaje teške lekcije?“

„Ne, nije ni najmanje prek; u neku ruku ti objasni i dâ ti gurku da lakše pregrmiš teška mesta. Neki to ne rade, moj drugi učitelj nije to radio. Propustimo li jednu reč, ala je bilo klepanja po glavi!“ – i Tomi se protrlja po čupi kao da mu još bridi od tog izdašnog klepanja, jedine uspomene koju je poneo sa sobom nakon godinu dana učenja kod svog „drugog učitelja“.

„Mislim da bih ovo umeo da čitam“, reče Net, koji je za to vreme razgledao knjige.

„Čitaj onda malčice, ja ću ti pomoći“, vrati se Tomi gde je stao, s pokroviteljskim držanjem.

Tako Net dade sve od sebe i koprcajući se savlada jednu stranicu uz mnoge prijateljske „gurke“ od strane Tomija, koji mu potom reče da će uskoro „ući u štos“ jednako dobro kao i svi drugi. Onda su sedeli i vodili dečačke razgovore o svemu i svačemu, između ostalog i o baštovanstvu, zato što je Net, gledajući odozgo sa svog sedala, upitao šta je posađeno na tim mnogobrojnim parcelicama pod njima na drugoj strani potoka.

„To su naše farme“, reče Tomi. „Svako ima svoju parcelu, pa uzgajamo na njima šta ko voli, jedino što moramo da izaberemo svi različito i nema izmene dok ne obereš, i moramo uredno to da održavamo čitavog leta.“

„Šta ćeš uzgajati ove godine?“

„Tja, nešto sam *kakulisô* da posejem buraniju, pošto ti je ona na priliku najlakša kultura.“

Net nije mogao da se uzdrži od smeha, jer Tomi beše zaturio šešir, gurnuo ruke u džepove i razvukao reči nesvesno oponašajući Sajlasa, pomoćnika koji je upravljao imanjem za gospodina Bera.

„Šta se smeješ, boranija ti je neuporedivo lakša nego kukuruz ili krompir. Prošle godine sam probao s bostanom, ali bube su mi na nos izašle, a baksuzi nisu hteli da uzru pre prvog mraza, pa nisam obrao ništa osim jedne dobre lubenice i dva dinjčeta“, kaza Tomi, pri poslednjoj reči opet zapadajući u „sajlasizme“.

„Kukuruz izgleda lepo kad raste“, reče Net učtivo da se iskupi za smeh.

„Jest, ali moraš da ga okopavaš bezbroj puta. E sad, boraniju je dovoljno obraditi jedno dvaput, a brzo i sazri. Probaću s njom, pošto sam se prvi prijavio. Hteo ju je i Stafi, ali moraće da uzme grašak; njega samo valja obrati, pa zato i treba da zapadne njemu, kad toliko jede.“

„Baš me zanima da li ću i ja imati baštu“, reče Net, razmišljajući kako čak i okopavanje kukuruza mora da je prijatan posao.

„Naravno da hoćeš“, reče neki glas ispod njih i pojavi se gospodin Ber, koji se vratio iz šetnje i pošao da ih potraži, budući da je uspevao malčice da popriča sa svakim momkom u nekom trenutku nedeljnog dana i ustanovio da im ti razgovori omogućuju dobar započetak naredne sedmice.

Saosećanje je prelepa stvar i tu je činilo čuda jer je svaki dečak znao da se otac Ber interesuje za njega, a neki su bili spremniji da otvore srca njemu nego ženskom čeljadetu, naročito oni stariji, koji su voleli da popričaju o svojim nadama i planovima kao muškarac s muškarcem. Kad se razbole ili se nađu u nevolji,